

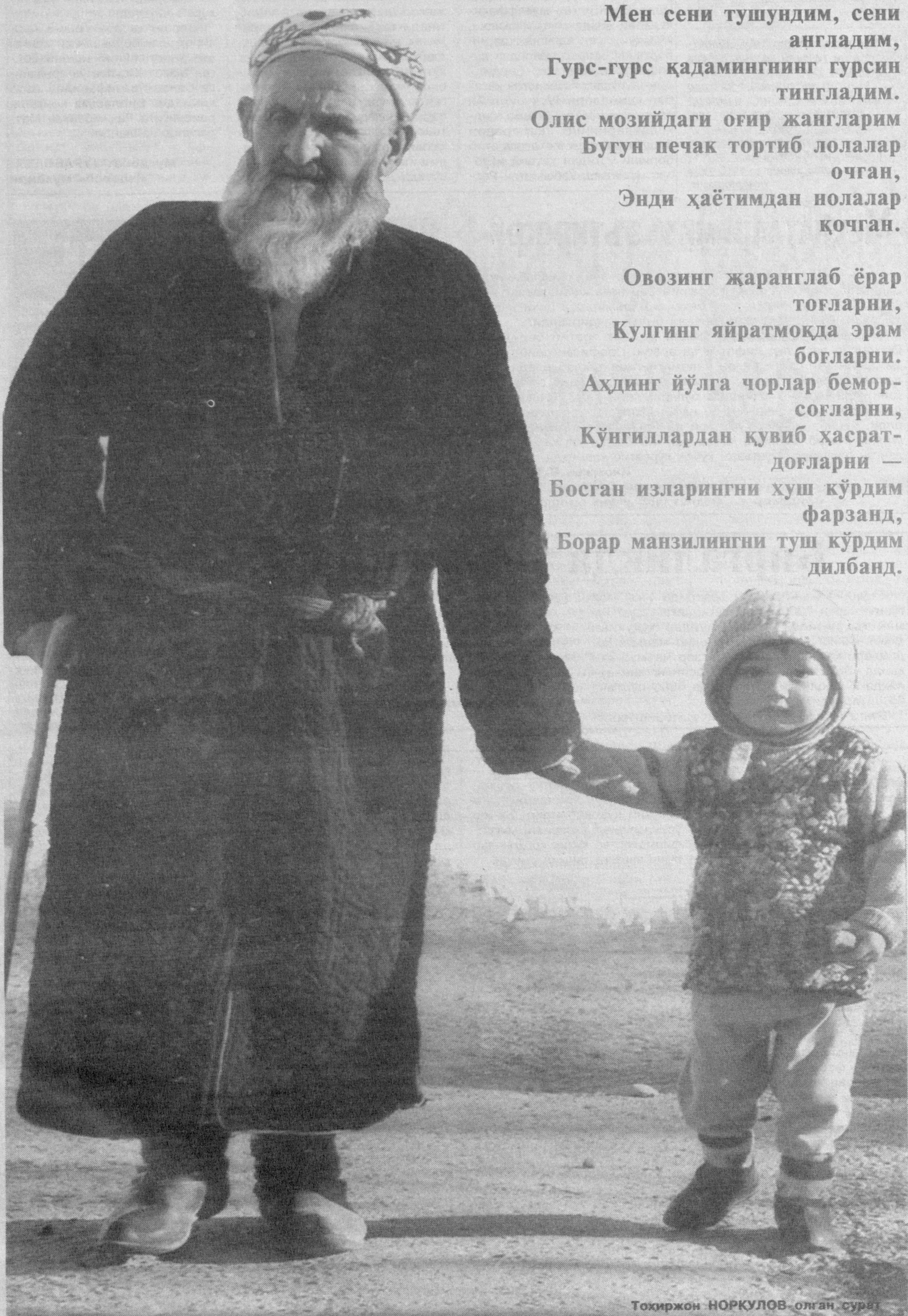
Ishonch

2009-yil

P	J	Sh	Ya	D	S	Ch	P	J	Sh	Ya	D	S	Ch	P	J	Sh	Ya	D	S	Ch	P	J	Sh							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Yanvar

Ijtimoiy-iqtisodiy gazeta * E-mail: ishonch-doverie@mail.ru * Gazeta 1991-yil 21-martdan chiqa boshlagan

Мен сени тушундим, сени
аңгладим,

Гурс-гурс қадамингнинг гурсин
тингладим.

Олис мозийдаги оғир жангларим
Бугун печак тортиб лолалар
очган,

Энди ҳаётимдан иолалар
қочган.

Овозинг җаранглаб ёрар
тогларни,

Кулгинг яйратмоқда эрам
богларни.

Аҳдинг йўлга чорлар бемор-
согларни,

Кўнгиллардан қувиб ҳасрат-
доғларни —

Босган изларингни хуш кўрдим
фарзанд,

Борар манзилингни туш кўрдим
дилбанд.

Анонс

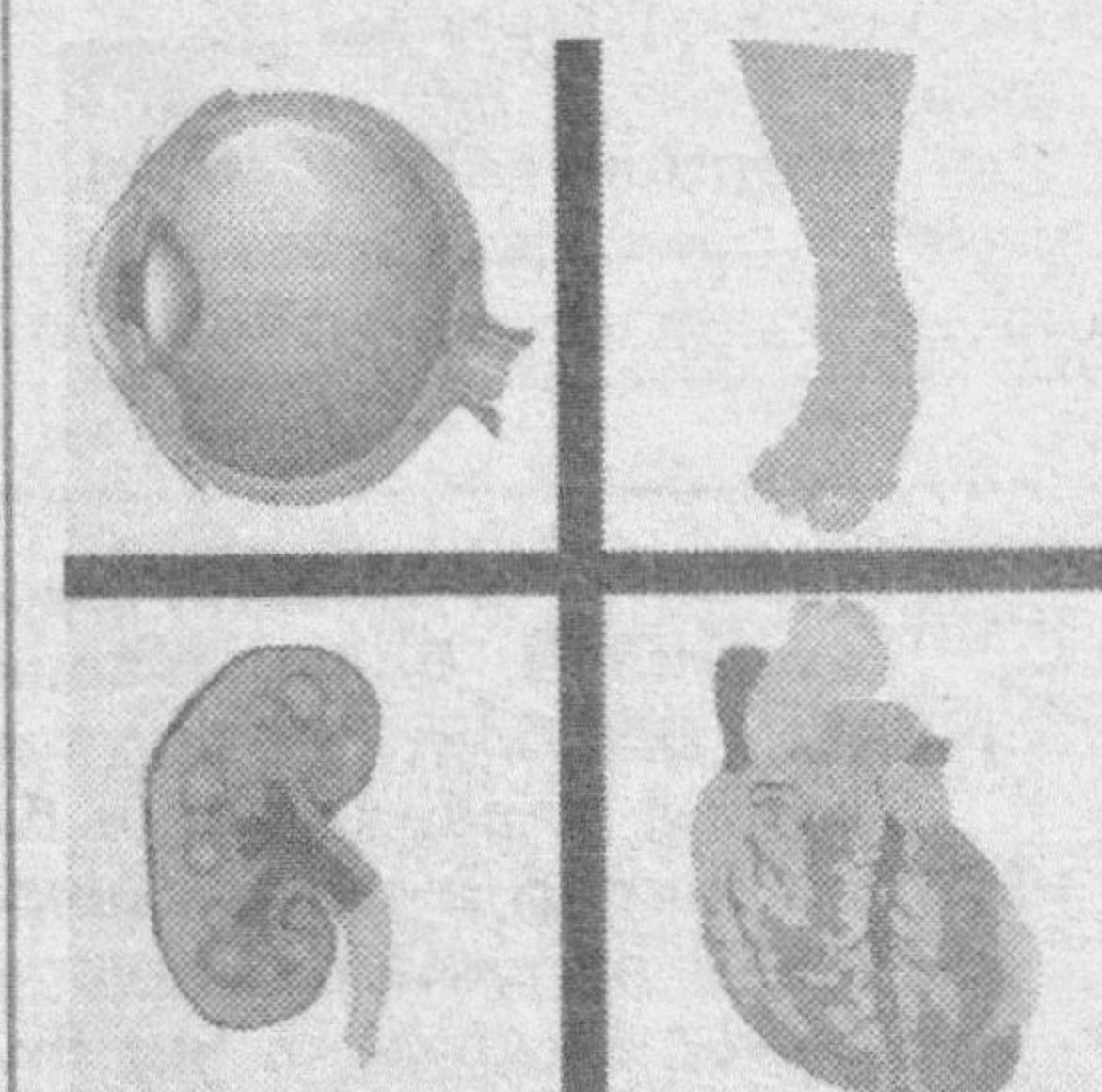
Пиримқул
Қодиров
ҳақида сўз

4-бет

Ўғлим йўқ деб
ўқсинманг, ота!

5-бет

Ширин
касаллик

13-бет

Сафар олдидан

14-бет

РОССИЯ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг тақлифига биноан Россия Федерацияси Президенти Дмитрий Медведев 22-23 январ кунлари давлат ташрифи билан мамлакатимизда бўлади.

Ташриф чоғида Ўзбекистон-Россия ҳамкорлигини янада ривожлантириш ва кенгайтириш масалалари, томонларни қизиқтирган минтақавий ва халқаро аҳамиятга молик муаммолар мухокама қилинади.

Музокаралар якунида икки давлатнинг турли соҳалардаги ҳамкорлигини янада ривожлантиришга қаратилган қатор икки томонлама ҳужжатларни имзолаш режалаштирилмоқда.

Маҳсулотлар барчага манзур

Мамлакатимизда тадбиркорликни ривожлантиришга кундан-кун эътибор кучаймоқда.

Тожиб Содиков узоқ йиллар Гулистон шаҳридаги новвойхонада фаолият кўрсатган ёди. Турмуш ўртоги билан маслаҳатлашиб, оиласи тадбиркорликка кўл урди. «Нортўра ота» хусусий фирмасини ташкил этди. «Пахтабанк»нинг Гулистон тумани бўлимидан кредит олиб, нон пиширадиган печ, хамир корадиган иккита қозон ва нон қолилари сотиб олди.

Шу тариқа қишлоқда ишсиз юрган беш киши ишли бўлди. Цехда иш уч сменада ташкил этилди, бу ерда тайёрланадиган маҳсулотлари қиска фурсатда доимий харидорларни топди.

Фирма раҳбари Тожиб Содиков айни кунда ишлаб чиқариш кувватини ошириш тадоригини кўрмоқда.

**Анорбай НОРКУЛОВ,
«Ishonch»нинг жамоатчи мухбири**

«Наманганмаш» ОАЖ вилоятдаги таникли корхоналардан саналади. Унда ишлаб чиқариладиган задважкалар ҳалқаро андозаларга мос бўлиб, мамлакатимиздагина эмас. Россия, Украина, Беларус, Козогистон саноатида ҳам кенг кўлланади. Шунингдек, бу ерда ҳалқ истебмол молларининг кўплаб тури тайёрланади.

Мехнатларимиз эътирофи

Ўтган йилда маҳсулотларнинг янги турларини ишлаб чиқариш ўзлаштириди. Бунинг эвазига бир неча киши давлат мукофотини олди. Жумладан, механика-таъмирлаш цехи ишчи Юрий Бойка «Дўстлик» ордени билан тақдирланди.

Корхонада ишчилар учун яхши шароит яратиб берилган. Ошонада овқатлар сифатли ва арzon. Профилакторийда ходимлар вақти-вақти билан саломатлигини тиклаб олади. Вилоятимизнинг Нанай қишлоғидаги «Машинасоз» дам олиш масакани ёзда корхона иҳтиёрида бўлади. Ўтган ёзда 70 нафар ходим, шунингдек, уларнинг 50 нафар фарзанди оромгоҳда дам олди. Касаба уюшма қўмитаси ва маъмурият корхонада узоқ йиллар ишлаб пенсияга чиқсанлар, кўп болали ва кам таъминланган оиласарга мунтазам қўмак кўрсатиб келмоқда.

**Иномжон БУРХОНОВ,
«Наманганмаш» ОАЖ цех бошлиғи,
«Фидокорона меҳнатлари учун» ордени соҳиби**

Биргаликда ишлаймиз

Ёзёвон тумани деҳқон бозорида 1 кг. мол гўшти нархи 7000 сўмга кўтарилиган ёди. Туман ҳокимлиги, Истеъмолчилар ҳукуқини ҳимоя қилиш жамияти, Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси, бозор маъмурияти ҳамда «Восита савдо» корхонасининг ҳамкорликдаги фаолияти натижасида 4800 сўмгача пасайтирилди.

Бунга асосан рақобатни кучайтириш орқа-

ли эришилди. Аввал эса аҳолига транспорт хизмати кўрсатиш соҳасида бундай натижага кўлга киритилган ёди. Ушбу идоралар бошқа масалаларда ҳам келгусида ҳамкорликни кучайтиришга келишиб олдилар.

**М.РАҲМАТОВ,
АСМ ходимлари Ёзёвон туман кенгаши раиси**

марказ раҳбари К.Тожибоева. — Уларда, айниқса, хотин-қизларнинг янги иш ўринларига эга бўлгани кувонарлидир. Бу иш ўринларини аксарияти микро- фирмалар ва кичик корхоналар очиш эвазига ташкил этилди.

«Элга хизмат» масъулияти чекланган жамиятида бугун 128 нафар касаначи меҳнат қилади. Уларнинг 78 нафарини хотин-қизлар ташкил этади. Уйда якка тартибда фаолият юритаётган касаначилар, хунармандчиларнинг турли соҳаларида, чеварчилик, тўн тикиш, гилам, арқон тўкиш, косибчилик билан шуғулланмоқда. Туманда меҳнат шартномаси асосида касаначиликни ташкил этиш ҳисобига 214 та, жумладан, 129 та аёллар учун иш ўринлари яратилди.

—

Аҳолини иш билан таъминлаш, тадбиркорлик ва рақобатни кўллаб-куватлаш ҳудудий дастурига кўра, 9 ой давомида 214 та янги иш ўринлари пайдо бўлди, — дейди туман бандликка кўмаклашувчи

гинида яшовчи Малоҳат Абдуллаева гилам тўкиш сирларини мукаммал эгаллаган ёшлардан. У беш нафар ёш қизларни ишга олиб, ўз ўйида гилам тўкишни йўлга кўйди.

Бугун Малоҳат ва унинг шогирдлари «Элга хизмат» МЧЖда меҳнат дафтарчasi очилган.

Хуллас, бугун Андиконда аҳоли бандлигини таъминлаш борасида янги кўшма корхоналар ва хусусий корхоналарнинг очилиши аҳолини иш билан таъминлашга имкон яратмоқда.

**Абдулҳай ЮНУСОВ,
«Ishonch» мухбири**

Йиғилишда иштирок этган Хоразм вилояти ҳокими О.Оллаберганов сўзга чиқиб, Федерация кенгаши раиси томонидан вилоят касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши раиси Д.Жаҳонгирова олиб борди.

Пленумда ташкилий масала кўриб чиқилди.

Вилоят касаба уюшма ташкилотлари бирлашмаси кенгаши ва тармоқ касаба уюшма ташкилотлари олдига кўйилган масалалар ниҳоятда улкан аҳамиятга эга эканлигини таъкидлади.

Пленумда ташкилий масала кўриб чиқилди.

Вилоят касаба уюшма ташкилотлари бирлашмаси кенгаши раиси бўлиб ишлаб келган Марат Юсупов ўз аризасига биноан вазифасидан озод қилинди. Бирлашма кенгаши раислигига Раҳимберган Матрасулов сайланди.

**Муҳаббат ТЎРАБОЕВА,
«Ishonch» мухбири**

Ёшлар ишли бўлади

Жиззах шаҳар «Бандликка кўмаклашиш маркази» шаҳар прокуратуруси билан ҳамкорликда ўтказган «мехнат ярмаркаси»да ўттиздан зиёд корхона, ташкилот ва муассаса бўш иш ўринлари билан катнашиди.

Унда асосан олий ва ўрта маҳсус ўқув юртларини тамомлаган ёшлар иштирок этишиди.

— Мен ушбу тадбирда катнашиб ишли бўлдим, — дейди мамнунлик билан Темур Нормуродов. — Мана шу йўлланма билан Жиззах аккумулятор заводида ишлайдиган бўлдим.

Ўтган йили вилоятда тўрт минг нафар ёш янги иш ўрни билан таъминланди.

**Абдуманноп АЗИМОВ,
«Ishonch» мухбири**

Олтинсой туманида тажрибали боғбонлар кўн. Шулардан бири – Аҳмад Мажидов. У «Янги турмуш» фермер хўжалигига раҳбарлик килади. Хўжалик асосан узумчиликка ихтисослашган бўлиб, 42 гектар майдонда сархил узумлар етиширади. Якнида ерлари яна 33 гектарга кенгайди. Ўтган йилги совук қаттиқ таъсир этиб, тинимсиз меҳнат, кайта-кайта сугориша ва ўйтгилаш эвазига токлар қайта жонланди.

Иш билганига...

Боғбон хўжалик ишларидан ташқари томорқасида ҳам тер тўкиб ишлайди. Фарзандлари, умр йўлдоши унга кўмакчи. Ҳозир б сўтих ерда барпо этилган иссиқхонадаги 80 туп лимоннинг айни етилган пайти. Харидор борса, Аҳмад ака сахиийлик билан иккича килосини текин кўшиб беради.

— Бу мавсум хосил ҳар йилгидан бирор кам бўлди, — дейди у. — Чунки 2008 йил бошида совукдан фафлатда қолдик. Иссиқхонанинг иккича томони очик ёди. Ёдигу барibir совук хукмини ўтказди. Битта лимон бозорда иккича минг сўмдан сотаяпмиз.

Олтинсойлик Менгқобил Маматқуловнинг ҳам хонадонига кирсангиз, лимон хидо димокқа урилади. Тажрибали боғбонларнинг айтишича, кичкина лимонайдан камида 2 тонна лимон чиқади. Бунинг устига харидор ҳардона лимонни тортишиб ўтираймай олиб кетаяпти. Келаётган 3,5-4 млн. сўм даромад эса рўзгорга аскотади.

**Рустам ДАВЛАТ,
«Ishonch» мухбири**

Аёллар шиҷоати

Марҳаматнинг Қорагургон қишлоғида момик тўкуви аёллар илгари тарқоқ ҳолда фаолият юритган бўлса, эндиликда улар унитар корхонага бирлаштирилиб, хом ашё келтириш ва тайёр маҳсулотни сотиш билан боғлик муаммолардан қутилишиди. Асакадаги Кужгон қишлоғи фуқаролари ҳам «Парпи саховати» паррандачилик фермер хўжалиги билан жўжа етишириш бўйича меҳнат шартномаси тузиб ишлашмоқда. «Рубертраст», «Хўжаобод спорт буюмлари», «Ўзбек–Турк шериклари», «Ўзбекистон–GM» кўшма корхоналари мисолида ҳам касаначилар фаолияти равон йўлга тушиб олганлигини кўриш мумкин.

Булоқбоши туманидаги

Маҳалла азалдан ўз-ўзини бошқаришнинг асоси бўлиб келган. Мамлакатимиз мустақилликка эришганидан сўнг маҳаллаларнинг нуфузини оширишга катта аҳамият берилди. Жиззах вилоятидаги кўплаб маҳаллаларни бунга мисол килиб келтириш мумкин.

Шу ўринда «Маҳалла ҳақиқатан ҳам тарбия марказими?» деган саволни ўртага кўймоқчимиз. Тўғри, бугун маҳалла гузарларида ҳалқимиз учун барча кулайликлар яратилган. Лекин уларда фарзандларимиз бўш вақтини мазмунли ўтказадиган обьектлар бармоқ билан санаарли ёки умуман йўқ.

Маҳаллаларда айни пайтада диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчи лавозими жорий этилган. Уларнинг асосий вазифаси аёллар, ёшлар ва болалар билан тарбиявий ишларни олиб боришидир. Ўз ишининг устаси бўлган маслаҳатчilar билан бирга асосий вақтини маҳалла раисининг топширигини бажариш билан ўтказадиган ходимлар ҳам борлигидан кўз юмб бўлмайди. Ағуссики, кўп маслаҳатчilarнинг иш режаси хўжакўрсинга тузиленган.

Тўғри, бу маълум маънода педагог-олимларимизнинг ҳам камчилиги. Чунки таълим-тарбия масканлари учун кўргина дастур, дарслик, кўлланма яратилгани ҳолда маҳалла маслаҳатчilari учун деярли ҳеч нарса йўқ.

Биз қуида маслаҳатчilari учун айрим тавсиялар бермоқчимиз. Аввало «Маҳалла тарбиячиси қандай одам бўлиши лозим?» деган савол туғилади. Бу лавозимга имкон даражасида маҳалла шароитини яхши биладиган, илохи бўлса катта педагогик тажрибага эга, ҳалқ билан тил топиша оладиган ташкилотчи шахслар жалб этилса.

Маҳалла маслаҳатчisi олдига қуидалари вазифалар кўйилади:

— маҳалладаги ҳар бир оиланинг рисоладагидай ривожланишига таъсир кўрсатиш;

— педагогик ва психолого-билимларга эга бўлиш ва уларни амалда кўллаш;

— маҳалла ёшларининг камоли учун шароит яратиш;

— маҳалла аҳли орасида имкон даражасида соғлом мухитни вужудга келтириш;

— ёшларнинг фаоллигиди оширишга эришиш;

— тарбияси оғир болалар бўлган хонадонларни аниклаш, улар билан индивидуал иш олиб бориш;

— маҳалла болалари тарбиясида мактаб, ота-она ва жамоатчилик ҳамкорлигини уюштира олиш;

— аҳолининг эркинлиги ва ҳуқуқларини ҳимоя килиш;

— Ўзбекистон қонунларини яхши билиш;

— маҳалладаги иқтидорли болаларни аниклаш ва уларга кўмаклашиш;

— ногирон болаларга ёрдам бериш;

— ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишини ташкил этиш;

— оиласиий низоларни бартараф этиш.

Шу ўринда, маслаҳатчilarнинг шахсига қандай талаблар кўйилишига тўхтасак. У аввало юксак педагогик одобга эга бўлмоги зарур. Зеро, буюк педагог В.Сухомлинин

ский таъкидлаганидек, «Ўқитувчи ўз ўқувчисида қайси хислатни кўрмокчи бўлса, ўзи шу хислатга эга бўлмоги лозим».

Маслаҳатчining кўлидан келмайдиган иш бўлмаслиги керак. У одамлар билан муомаланинг энг яхши ва таъсирчан шаклини танлаб олиши талаб этилади.

Бу каби вазифаларни бажариш осон эмас. Маҳалла маслаҳатчisi турли характер, дунёқарашибдаги одамлар билан иш олиб боради. Шундай экан, масла-

глашга ёрдам беради.

2. Очиқ саволлар. Одатда, улар «Нима?», «Нима учун?», «Нега?», «Қандай қилиб?» каби сўзлар билан бошланиб, тўлиқ жавобларни талаб қиласди. Бу усул шахсни сұхбатта чорлайди, шахс ва тарбиячи ўтасида баҳс юзага келишини таъминлади.

3. Кичик рағбатлантариш. Шахс фикрини қўллаб туриш, ҳамфир бўлиш, уни маъқуллаш. Бу усул ҳимояни давом эттиришга ёрдам беради.

4. Шахс фикрига аниқ-

Маънавиятга бўлмаслиги керак

хатчининг одамлар руҳиятига таъсир этишининг технологиясида қисқача тўхтамиз. Фанда бу психотерапия деб юритилади. Бу фан психология ва тибиётнинг кишилар руҳиятига ижобий таъсир кўрсатиш йўлларини ўзида мужассамлаштирган. Тажрибалар шуни кўрсатадики, ҳамма соҳада ҳам кишилар руҳиятини яхши тушуниш муваффақиятга олиб келади.

Руҳий таъсир ижобий натика бериши учун қуидаларга риоя қилиш лозим:

- ишонч;
- педагогик назокат, одоб;
- ҳамдард бўла билиш;
- қалбга йўл топиш;
- қишиларни руҳлантириш.

Руҳий таъсир кўрсатиш натижасида шахс ўзини тушунади ва ўзи ҳақида қайгуриш ҳисси пайдо бўлади, келажакни ўйлай бошлайди.

Олимлар руҳий таъсир этишининг қатор йўналишлари ва услубларни ишлаб чиқсан. Булар:

1. Ўйин орқали (ўйин терапия).
2. Мусиқа орқали (музыкаль терапия).
3. Китоб орқали (адабиёт).
4. Суҳбат орқали (логотерапия).
5. Санъат воситасида (орттерапия).
6. Чин дилдан суҳбат (чистальтерапия).

Шахсни тўлиқ ўрганиш ва унинг дилини очиш учун қуидагилар зарур:

1. Ёпик саволлар. Қисқа жавобларни талаб қилувчи саволлар. Булар асосан «ҳаёки «йўқ» шаклида бўлади. Бу усул шахс ҳақида тегиши маълумотларни тўплаш, муаммо моҳиятини

лини киритиш. Шахс фикридаги айрим тушунмовчилик ва қарама-қаршиликларни аниқлаштириш. Бу орқали шахсга уни тушунганилигini англатади.

Ёшлар факат маҳалла таъсири остида ривожланади дейишининг ўзи хато бўлур эди. Улар бир қатор омиллар таъсирида ҳам бўлади. Булар жумласига шахс, микрофактор (оила, мактаб, бофча), мезофактор (худуд, матбуот, мұхит), макрофактор (мамлакат, жамият, давлат), мегафактор (коинот, сайёра, бутун олам)ларни киритиш мумкин.

Буюк чех педагоги Ян Коминский болалар ривожланишини даврларга бўлди ва тарбияда уларнинг хусусиятларини ҳисобга олиши тавсия этди.

Бу даврларда қандай салбий кўринишлар болага таъсир кўрсатади?

Хомиланинг ривожланиш босқичида: касал ота-оналар, ичкилиқбозлилар, бетартиб турмуш тарзи, онанинг тўйиб овқатланмаслиги, ота-онанинг салбий руҳий ҳолати, тибиёт ҳатоси, экологик мұхит.

Мактабгача ёшдаги босқичида: қасалик ва жисмоний жароҳат, ота-онанинг ёмон ҳулиқи, ота-онанинг боладан юз ўтириши, оиласиини камбағаллиги, болалар мұассасаси ходимларининг бағритошлиги, тенгдошларининг ўзларига қўшмаслиги, қўшниларнинг салбий таъсири.

Кичик мактабгача ёшдаги болаларда: маънавий бузук ота-оналар, ўйгай ота-оналар, иқтисодий ноҷорлик, асранди болалар, ёмон ривожланган нутқи, ўқишига тайёр эмаслик, ўқитувчи ёки тенгдошларининг ёмон мұносабати, ёмон болаларнинг таъсири, жисмоний жа-

роҳат ва нуқсон, мунтазам ҳақоратлаш.

Ўсмирилик босқичида: ичкилиқбозлилар, ота-онанинг маънавий бузуклиги, камбағал оила, таъкилланган фильмларни кўриш, ота-она ва ўқитувчининг ҳатоси, чекиш, гиёҳвандлик, мажбурлаш, ёлғизлик, жиноий гуруҳларга жалб қилиниш, оиласиин теззет қўчиб туриши, ота-онанинг ажралши.

Ўспириллик босқичида: ижтимоий номақбул оила, камбағаллар, ичкилиқбозлилар, наркомания, фохишабозлилар, эрта ҳомиладорлик, жиноий гуруҳларга жалб қилиниш, келажакка ишончизлилик, ёлғизлик, ҳиссий омадсизлик (бирачини мұхаббат), сирдош ҳамфирни топмаслик, ишсизлик, жүрланиш, жинсий омадсизлик, ота-она эътиборининг йўқлиги, ўқиши давом эттиришнинг илохи йўқлиги.

Таъкидлаб ўтганимиздек, бола тарбиясида оила катта рол ўйнайди. Маҳалла маслаҳатчisi оиласиин таништириш уларда ватанпарварлик туйғусини тарбиялашнинг асоси ҳисобланади. Болаларни саёҳатга олиб бориши ҳам фойдадан холи бўлмас эди.

«Таълим тўғрисида» ги қонун, Кадрлар тайёлраш миллий дастурининг босқичма-босқич бажарилишида фуқароларнинг ўзини бошқариш органларининг ўзига хос ўрни бор. Мамлакатимизда йўлга қўйилган оила-маҳалла-мактаб ҳамкорлигининг замирда ҳам зэгу мақсад мұжасам. Унга эришиш эса ҳар биримиздан ишимишга юқсан масъулият билан қарашни талаб қиласди.

**Х.ФАЙЗИМУРОДОВ,
педагогика фанлари
номзоди, доцент.
А.ҚАЮМОВ,
Жиззах давлат
педагогика институти
ўқитувчisi**

Пиримкул Қодиров ҳақида 1961 йилда биринчи марта отамдан эшитган эдим. У киши «Пиримкулнинг китоби чиқипди. Бекободдаги китоб дўконида сотилаётган экан», деб шошиб чиқиб кетдилар-да, тушдан кейин «Уч илдиз» китобини кўтариб келдилар. Шу кундан бизнинг уйда «пиримкулхон»лик бозланди. Киш туни узок. Ўртага эллигини лампа чироқ осилган. Кечки овқатдан сўнг сандал атрофида отамни пойлаб ўтирамиз. У киши молхони тинчтиб келгач, пўстинини елкасига ташлаб алоҳида жиддият билан токчадан оқ дурра-гача ўралган китобни оладилар ва қироат билан ўқий бошлайдилар. Ўтган кишида «Алломиш», «Кунтуғмиш», «Балогардон», «Интизор» достонларини шу тахлит «хатм» килгандай эдик. Мактабда ўқитувчиларимиз бу тахлит китоб ўқиши «интонация» билан ўқиш деб тушуниришган. Кейин билсан «Куръон» шундай қироат билан ўқилар экан.

Отам боблар орасида чой ичиб нафас ростлаш учун тўхтаганида онам шундай катта китоб ёзган ҳамкишлогидан фахрланиб, Пиримкул Қодировнинг ҳам Бекобод металлургия заводида ишлаб, ҳам бемор отасига қарагани, отаси қазо қилгач, у кишининг маракасини ўтказиб, Тошкентга «ўн йиллик» ўқишига кетгани ҳақида ҳикоя қилиб берган эди. Пиримкул аканинг Москвага катта ишга кўтарилиб кетгани ва гўёки айрим бахил кишилар «қулоқнинг боласи» деб юмалоқ хат ёзишганидан кейин яна Тошкентга қайтгани ҳақида «гаплар»ни ҳам ўшанда эшитганман.

Пиримкул Қодировнинг 80 йиллик юбилейи тантанасида Ўзбекистон Қаҳрамони, катта шоиримиз Абдулла Орипов «Уч илдиз»дан улғайган авлод ҳақида тилга олиб ўтдилар. Маълум маънода биз ҳам ўша авлодга мансублигимиз билан фахрланамиз.

Ўтган аср етмишинчи йилларининг биринчи ярмида Ўзбекистон Миллий университетида бўлган учрашувда Пиримкул ака «Юлдузли тунлар» романидан лавҳа ўқиб берган эдилар. Биз талабалар бу китобнинг босмадан чиқиши нима учундир чўзилиб кетаётгани, унинг атрофида қандайдир, совук гаплар ўрмалаб юргани ҳақида эшитган эдик. Шунинг учун ёзувчига алоҳида хайрихохлик билан муносабатда бўлганимиз.

Пиримкул Қодиров, энди билсан, китобининг ҳалқчил асар эканини кўпчиликка етказиши учун түғилган ҳар бир имкониятдан фойдаланишга ҳаракат қилган экан. Бир тасаввур этинг: Ўзбекистон, Тоҷикистон, Ҳиндистон, Покистон ва Хуросоннинг Бобур ўтган ерларини пой-пиёда кезиб, неча кутубхоналарнинг хуҷраларида тарихий манбаларни элакдан ўтказиб ёзган асари қайси бир мутасадди ўртоқнинг бир оғиз сўзи билан уч-туртйил тўхтатиб қўйилса... Шунда ҳам тушкунликка

Пиримкул Қодиров ҳақида сўз

тушмай, худди китобининг беназир қаҳрамони Мирзо Бобур каби катта мақсад, эзгу ният учун тинмай курашган ёзувчини бир кўз олдингизга келтиринг. Қиёфасида толиқиши, чарчоқ бўлгани билан у кишининг кора кўзларида ўт, олов ёниб тургандай эди. Чамамда «Навоий» романига қарши тұхмат мақола уюштирилганда адабий Ойбек шундай ҳолатга тушган бўлса керак.

Адашмасам учинчи курснинг қиши ой эди, бир дўстимизнинг Бобур ҳақида ҳикояси, «Пиримкулнинг романи чиқмай туриди, бу ҳикояни чоп этсак, кўнглига тегиб қолиши мумкин», деган истиҳола билан катта бир журналнинг бош муҳарриридан қайти. Биз, иккى муллавачча, менинг ҳамкишлоп эканлигимни билса, Пиримкул ака юмшаб қолиши мумкин, деган содда талабача илинж билан қиши кунида қор кечиб Пиримкул аканинг олдидан ўтиб қўйиш учун у кишининг Себзордаги ўйига бордик. Пиримкул аканинг ўша пайтдаги занжирбанд шерни эслатувчи ҳолати ҳали ҳануз кўз олимдан кетмайди.

— Мен қарши эмасман, бемалол босишин. Бобур ўз мақомида эъзозланишга арзийдиган шахс. У ҳақида қанча кўп ёзсан, ҳалқимизнинг кўкси шунча баланд кўтарила.

Лекин ўшанда Пиримкул ака ўзининг романи босилмаётгани ҳақида ёзғирмади, ҳатто эслаб ҳам қўймади.

Кўп ўтмай дўстимнинг ҳикояси журналда босилиб чиқди ва таъбир жоиз бўлса, бу асар уни адабиётнинг катта майдонига тез етаклаб ўтди.

Ниҳоят, Бобур руҳи кўллаб, Пиримкул Қодировнинг «Юлдузли тунлар» романи ҳам босилиб чиқди ва тезда кўлма-кўл бўлиб кетди.

Юбилей тантанасида «Бобур фонди»нинг раиси Зоиржон Машрабов билан ёнма-ён ўтириб қолдик. У киши тўлиб-тошиб, ҳаяжон билан бир воқеани гапириб бердилар: — Бундан ўттиз йилча аввал «Юлдузли тунлар» романининг охирги боблари чиқкан «Саодат» журналини кўлтиқлаб Ҳиндистонга утганман, самолётда уни ўқиб, кўзда ўш билан Бобур ўз юртида том маънода эъзозланишини қанчалар орзу қилганман. Ҳудога минг қатла шукур, шундай кунларга ҳам етиб келдик.

Президентимиз раҳнамолигида шу дориломон кунларга етиб келишимизга муносиб ҳисса кўшган замонамиз қаҳрамонларидан бири, шубҳасиз, Пиримкул Қодиров бўлади.

У кишининг иходи, ҳалқ депутати, Олий Мажлис қўмитаси раиси ва раис ўринbosari сифатида мустақилликнинг маънавий-хуқуқий асосларини мустаҳкамлашдаги хизматлари давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган.

Пиримкул ака ўз ҳалқининг катта ёзувчиси сифатида мустақиллик унинг учун кенг иход майдонини очиб берганини яхши тушунади ва бундан тўла фойдаланиш учун бутун кучини, билим ва иқтидорини янги янги асарлар яратишга сафарбар этмоқда.

Камина ёзувчининг адабиётимизда катта воқеа бўлган «Амир Темур сиймоси» бадиасида қандай яратилганидан яхши хабардорман.

У пайтда мен «Қонун ҳимоясида» журналида ишлар ва Пиримкул ака таҳrir ҳайъатининг аъзоси сифатида журнал фаoliyatiда қизғин қатнашар эдилар. Шунинг учун у киши бадиани дастлаб шу журналда чоп этишга рози бўлдилар. Бадиа жуда қисқа даврда — яқин ўн ой ичидаги ёзилди ва журналда чоп этилди.

Кўпдан-кўп тарихий манбаларни кўриб чиқиш ва уларнинг энг ишончлисими саралаб олиб, ёзувчи назари билан тархил этиб чиқиш жуда оғир юмуш эди. Бунинг устига айрим манбалар форс, араб ва бошқа тилларда бўлгани учун уларни таржима қилдиришга ҳам тўғри келган. Пиримкул аканинг иш суръати кўп ёшларнинг ҳавасини келтирар, бутун таҳририят аъзолари китобнинг янги боблари кўлёзмаси етиб келишини интиқлик билан кутиб турар эдик.

Амир Темурни буюк давлат арбоби ва улуг саркарда сифатида бутун жаҳон тан олган. Пиримкул Қодиров ўз китобида шу баробарида соҳибкорон бобомизни ҳалқ озодлик ҳаракатининг йўлбошлиси сифатида талқин этиб, Амир Темур сиймосининг салобатига салобат кўшади.

Тарихда буюк лашкарбoshилар ва салтанатбардорлар кўп ўтган. Лекин ўз ватани ва ҳалқини босқинчилар зулмидан озод қилиш баробарида башарият таъмдунини янги тараққиёт ўзанига буриб юборган қаҳрамон ШАҲСлар саноқли. Пиримкул Қодировнинг «Амир Темур сиймоси» бадиасида улуг бобомиз образи ана шундай умумбашарий қаҳрамон сифатида гавдаланади.

Халқимизнинг, дўстингнинг кимлигини айтсанг, сенинг кимлигини айтиб бераман, деган пурхикмат нақли бор. Ҳаётда ҳам, ижодда ҳам рамзий маънода ёрқин сиймолар билан дўстлашиб яшаш Пиримкул ака учун ички қонуниятга айланган бўлса керак. Ўтган асрнинг 50-йиллари охирида Москвада яшаганларидан Чўлпон асарларини излаб топади ва бир неча кун давомида унинг сара шеърларини кўчириб олади. Менимча, Чўлпон «шеърлари»ни ёдлаш, улуғ шоир билан дўстлашиб орқали Пиримкул ака ҳижрат йилларидаги ватан соғинчини бир қадар босмоқчи бўлган бўлса керак.

Катта шоиримиз Абдулла Орипов юбилей тантанасида: — Олтмишинчи йилларнинг кимлигини айтсанг, сенинг кимлигини айтиб бераман, деган пурхикмат нақли бор. Ҳаётда ҳам, ижодда ҳам рамзий маънода ёрқин сиймолар билан дўстлашиб яшаш Пиримкул ака учун ички қонуниятга айланган бўлса керак.

Талабалик йилларимизда Чўлпон шеърлари билан илк марта кўлёзма ҳолида танишганмиз. Демак, мустабид тузум ҳоҳишига қарши ўлароқ, буюк шоирнинг адабий меросини яна ҳалқ мулкига айлантириш боғаси Эркин Воҳидов, Пиримкул Қодиров, Абдулла Орипов каби фидойи зиёлларимиз хилват гўшаларда ўтказиб ўткан ўша чўлпонхонликлардан қўр олган бўлса не ажаб.

Аллоҳ Пиримкул акага ҳайрон қоларли даражада ажойиб қувваи хоғиза ато этган. 2005 йилнинг кўклимида бекободлик хукуқшонаслар даврасида Чўлпоннинг шеърларини ёддан ўқиб, аҳлисуҳбатни жуда хурсанд қилганига гувоҳ бўлганман. Пиримкул ака туфайли «Ishonch» газетаси таҳририятидаги бир учрашув Пушкин, Лермонтов ва Есенин шеърлари мушоирасига айланниб кетган эди. Русий забон ҳамкасларимиз ҳам ўшанда ўзбек ёзувчинининг бу қадар кўп шеърни рус тилида ёддан айтиб, чукур тархил қилиб берганига қойил қолишиди.

Шундай учрашувлардан кейин юрак ютиб «Уч илдиз» романидаги шоир шайдо Очил образининг протатипи ўзингиз эмасми деб сўраганимда у киши:

— Қисман. Маҳкам образига ҳам ёшлиқдаги интилишларим, ҳаётий позициямни сингдиришга ҳаракат қилганман, — деб жавоб берган эди.

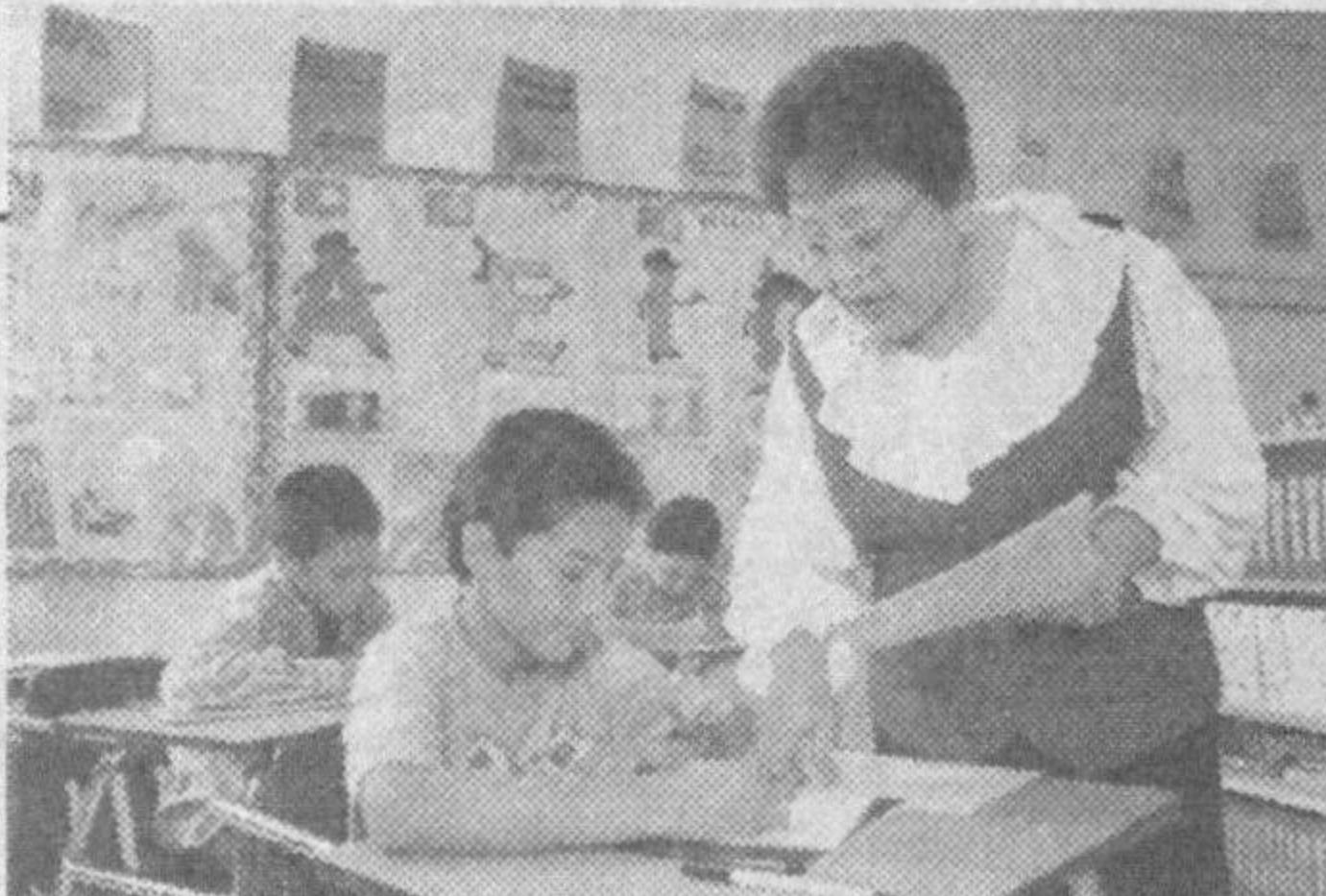
Дарҳақиқат, Пиримкул Қодировдек улкан адабилар ҳеч кечини бир образга сиғишилдилар.

А.АБДУРАЗЗОКОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист

Сўраган Эдингиз...

Ногирон болаларнинг оиласдаги таълими қандай тартибда амалга оширилади?

Мажид КАРИМОВ,
Бухоро вилояти

Кандай фаолият турлари лицензияланади?
Салим УСМОНОВ,
Янгиер тумани

Руҳий ҳолат бузилганлиги касбий фаолият билан шуғулланишга яроқсиз деб топишга асос бўладими?

Умида ХОЛИҚОВА,
Хоразм вилояти

«Ўзбекистон Республикасида ногиронларни ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида»ги қонунга мувофиқ, ногирон болаларнинг оиласдаги таълими таълим муассасаларида, жумладан, ихтисослаштирилган таълим муассасаларида таълим олишнинг имкони бўлмаган тақдирда, ота-онанинг ёки ота-она ўрнини босувчи шахсларнинг истаги ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилади. Бундага ота-она ўнага ёхуд ота-она ўрнини босувчи шахса Вазирлар Мажкамаси томонидан белгиланадиган тартибда ва шартларда моддий таъминот ҳамда имтиёзлар берилади.

Таълим муассасалари, жумладан, ихтисослаштирилган таълим муассасалари ногирон болаларнинг оиласда таълим олишида ота-она ўнага ёки ота-она ўрнини босувчи шахсларга ёрдам кўрсатиши шарт.

Фойдаланилмаган меҳнат таътилидан кейинги йил фойдаланиш мумкинми?

Малика РАҲИМОВА,
Фарғона вилояти

Меҳнат кодексининг 143-моддасига мувофиқ ишлаб чиқариш тузидағи сабабларга кўра жорий йилда таътилини тўлиқ бериш имкони бўлмаган алоҳида ҳолларда ходимнинг розилиги билан таътилини ўн иккиси кунидан ортиқ бўлмаган қисми кейинги иш йилига кўчирилиши мумкин, шу йили ундан албатта фойдаланилмаги лозим.

Жамоат транспорти, телерадиода дори-дармон рекламига тез-тез дуч келамиз. Инсон саломатлиги билан боғлиқ нарсаларни реклама қилиш қанчалик тўғри? Бу ҳақда қонунларимизда нима дейилган?

Мунаввар
БОБОХОНОВА,
Карши шахри

Реклама тайёрлаш ва тарқатиши билан боғлиқ муносабатлар «Реклама тўғрисида»ги қонун ва бошқа норматив ҳужжатлар билан тартибга солинади. Мазкур қонуннинг 22-моддасида дори-дармонар, тиббий буюмлар, косметика ва маший кимё воситалари reklamasi ҳақида сўз юритилади. Унга кўра, фақат шифокорнинг кўрсатмаси (рецепти) бўйича бериладиган, таркибида гиёхвандлик воситалари ва психотроп моддалар бўлган, Ўзбекистонда тиббиётда қўллашга рұксат берилмаган дориларни реклама қилиш тақиқланади.

«Рекламани жойлаштириш тўғрисида»ги низомга мувофиқ, фақат рецептсиз бериладиган дори-дармонни реклама қилишга рұксат этилади ва қўйидаги талабларга эътибор қаратиш белгиланган:

а) дори-дармоннинг реклама-

си тушунарли тилда баён қилиниши ва қўйидаги маълумотларга эга бўлиши лозим: дори-дармоннинг тўлиқ (жумладан, халқаро фармакологик) номи, ишлаб чиқарувчининг номи, кўллаш учун асосий кўрсатмалар;

б) дори-дармоннинг рекламаси учун қўйидагилар мумкин эмас: дори-дармонни ноёб, жуда ҳам самарали, қўшимча таъсириларнинг мавжуд эмаслиги жиҳатдан жуда ҳавфзизи восита сифатида ифодалаш; дори-дармоннинг таркиби, ишлаб чиқарилиши, янгилиги ёки патентланганини хусусида янглиш тасаввур бериш; ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг обўсига путур етказиш, истеъмолчиларнинг дорилар таъсирига бўлган ишончини йўққа чиқариш; ўзларининг машҳуриги туфайли дори-дармонни қўллашни рафтаблантириши мумкин бўлган олимлар, соғлини сақлаш ходимлари, шунингдек, давлат хизматчилари ва бошқа шахсларнинг тавсияларини далил қилиб келтириш; фақат ёки кўпроқ болалар учун мўлжал-

ланганлиги тўғрисида материалга эга бўлиш; мазкур дори-дармоннинг ҳавфзизиги ва самараси унинг табиии келиб чиқиши билан боғлиқ эканлигини даъво қилиш; витаминли ва биологик жиҳатдан фаол озиқ-овқат кўшилмалари, косметика маҳсулотлари, гигиена воситалари дори-дармон хусусиятига эга деб ёки дори-дармон витаминли ёхуд биологик фаол озиқ-овқат кўшилмаси, косметик маҳсулот ёки гигиена воситаси ҳисобланади деб тасдиқлаш; рекламанинг таъсирини кучайтириш мақсадида бошқа дори-дармон билан муболағали тақослашга йўл қўйиш; тиббий маслаҳатлар ёки жарроҳлик операциялари кераксиз деган тасаввурни ҳосил қилиш; мазкур дори-дармоннинг таъсири кафолатланганлиги тўғрисидаги фикрни тасдиқлаш; дори-дармонни қўлламасликдан кишининг соғлиги ёмонлашувини онгга сингдириш.

Реклама тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик белгиланган.

Нодавлат нотижорат ташкилоти раҳбари сифатида кўпгина муассасаларга ахборот олиш мақсадида мурожаат қиламан. Бирор уларнинг аксарияти эътиборсиз қолдирилади. ННТнинг ахборот олиш ҳукуки кай тартибда белгиланган?

Гавҳар МАДРАХИМОВА,
Андижон шаҳри

«Нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги қонуннинг 6-моддасида ахборотдан фойдаланиш кафолатлари белгилаб қўйилган.

Давлат, нодавлат нотижорат ташкилотларининг қонун ҳужжатларига мувофиқ ахборотни излаш, олиш, тадқиқ этиш, тарқатиш, ундан фойдаланиш ва уни саклашга бўлган ҳукукини таъминлайди. Ахборотдан фойдаланиш тегишли материалларни ўзлон қилиш йўли билан ҳамда уставда белгиланган фаолияти амалга ошириш мақсадида зарур ахборотни олиш учун давлат органлари ва уларнинг мансабдор шахсларига сўров билан мурожаат қилиш ҳукукининг нодавлат нотижорат ташкилотлари томонидан рўёбга чиқарилиши орқали таъминланади.

Нодавлат нотижорат ташкилотининг сўровига иложи борича қисқа муддатда, агар қонун ҳужжатларидан бошқача қонда белгиланмаган бўлса, сўров олинган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай жавоб қайтирилиши керак. Агар орган ёки мансабдор шахс сўралаётган ахборотга эга бўлmasa, ўзига мурожаат этган нодавлат нотижорат ташкилотига сўров олинган санадан эътиборан етти кундан кечиктирмай бу ҳақда хабар берисиши, шунингдек, имкониятга қараб унга бундай ахборотга эга бўлган органнинг ёки мансабдор шахснинг номини маълум қилиши шарт.

Давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари нодавлат нотижорат ташкилотларига, бу ташкилотларнинг ҳукук ва манбаатларига даҳлдор норматив ҳужжатлар ҳамда бошқа материаллар билан танишиб чиқиши имкониятини яратиб берисиши шарт. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг ҳукук ва манбаатларига даҳлдор ахборот белул берилади, қонун ҳужжатларидан назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ҳукук ва халқаро ҳаёт бўлими

Яқинда мен диабет касаллигига дучор бўлдим. Ёшим 54 да, кескин озиб кетдим, оғизи курийдиган, кўп сув ичадиган, тез-тез пешоб ажратадиган бўлиб қолганини ич-ичимдан куйиб ёзаяпман. Нима қилас, шифокор инсулин оласан деяпти, мен қўрқаяпман. Шу касаллик асоратлари, даволаш усулларини тушунтириб берсангиз.

**Моҳира ВАЛИЕВА,
Навоий вилояти Нурота тумани**

Касалликка қандай ташхис кўйилади?

Беморни оғиз куриши, озиб кетиш, чанқов, тез-тез сийиш безовта қила бошлади. Бу касаллик учун доими хос жиҳат – қон таркибидаги шакар, глюкозанинг сурункали ортиши. Соғлом кишиларда наҳорда қон таркибидаги глюкоза 5,6-6 ммоль/л. овқатлангандан кейин 2 соат ўтгач эса 7,8 ммоль/л.дан ортмайди. Агар қондаги глюкоза 10 ммоль/л.дан юқорига кўтарилса, бўйрак қон таркибидаги шакарни «сақлаб тур» олмайди ва шакар сийдик билан ахрапид чиқа бошлади.

Қандли диабет – бир умрлик касаллик, уни бутун ҳаёт давомида даволаш зарур. Мабодо бемор даволанмаса организмда чукур ўзгаришлар юз береб, бу унинг асоратлари ривожланиб кетишига олиб келади.

Глюкозанинг қон таркибida юқори бўлиши қанчалик узоқ давом этса диабетнинг томирларга даҳлдор асоратлари пайдо бўлиши эҳтимоли ҳам шунчалик кучаяди. Қандли диабет хасталигига чалинган bemorning жуда эрта меҳнат қобилиятини ўқтоши ва умри қисқаришининг асосий сабаби унинг томирларида тараққий этафдан асораттир. Ўз вақтида ва тўғри даволанса, асоратларнинг олдини олиш мумкин. Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, қандли диабетга чалинган bemor шу касаллик билан яшашни ўрганиши зарур.

Қонда глюкоза миқдорининг ортиб кетиш сабаблари

Қонга шакар озиқ-овқат билан кириб келади. Инсон истеъмол қиладиган озиқ-овқат маҳсулотлари асосан уч нарсадан иборат: оксил, ёғ, углевод.

Оксил тана учун курилиш материали ҳисобланади, ёғ ва углевод куч-куват манбайдир. Глюкозанинг асосий манба – углеводлар. Уларнинг катта қисми ичакдан қонга глюкоза тарзида сўрилади. Углеводлар, яъни глюкоза самарали қайта ишланиб, кувватга айнаниши учун инсулин зарур.

Инсулин – юқори даражада фаол бўлган кимёвий мадда, гормон бўлиб, ошқозон ости безининг алоҳида ҳужайраларида ишлаб чиқлади, тўпланиб оролчаларга гурухлашади. Оролчалар потинча инсула деб аталади.

Турли сабабларга кўра танада инсулин етишмовчилиги юзага келганда қандли диабет касаллиги ривожланади.

Қандли диабет касаллигининг турлари

Мазкур касалликнинг иккита асосий тури мавжуд, булар: инсулинга қарашли қандли диабет, инсулинга қарашли бўлмаган қандли диабет. Қандли диабетнинг 1-тури асосан ўсмирлик ва ўспиринлик ёшида пайдо бўлади. Касаллик одатда юқумли касалликларни бошдан кечиргандан сўнг кескин бошланади. Унинг

вом этаверса, bemor кўр бўлиб қолиши мумкин. Диабетик катаракта ҳам касалликнинг оғир асоратларидан биридир. Кўз тўр пардалари томирларининг шикастланиши ретинопатия деб аталади.

Диабетик нефропатия.
Бу асорат ҳозирги вақтда кўп бемор –

Қандли диабет – кенг тарқалган касаллик. Дунёда 100 млн. дан ортиқ киши бу касалликка чалинган. Касаллар сони ҳар йили 5-7 фоиз кўпаймоқда. Бундан ўзбекистонлар ҳам истисно змас. Эпидемиологик тадқиқотлар шундан далолат беради, минтақа катта ёшли ахолисининг 2 фоизга яқини қандли диабетта дучор бўлган.
Мамлакатимизда 80 минг bemor диспансер рўйхатига олинган, шундан 20 минги Тошкент шахрига тўғри келади.

ИШРИҲ

энг муҳим аломатлари чанкаш, оғизнинг куриб қолиши, катта миқдорда сийдик ажралиши, озиб кетиш, ҳолсизлик кабилардир. Bemorlar bir kecha-kunduzda 3-5 literdan 7-8 litrgacha sуюқлик ичиши мумкин.

Касалликнинг 2-турида ошқозон ости безларининг оролча ҳўжайралари инсулин ишлаб чиқариш қобилиятини саклаб қолади ва қон таркибидаги инсулин миқдори нормада ёки нормадан сал юқоририк бўлади.

Бу тур билан асосан 40-50 ёшдагилар хасталанади. Касаллик секин-аста, яширин бошланади. Оғиз куриб қолиши, чанкаш, озиш аломатлари унчалик билинмайди.

Касалликнинг асоратлари

Диабет туфайли майдада томирлар шикастланади. Бунда майдада томирларнинг деворлари қалинлашади, томирнинг ичи торяди ва кон ўтиши қийинлашади.

Шу билан бирга, кўздағи капиллярларнинг деворлари мўрт бўлиб қолади, уларнинг устида унчалик катта бўлмаган бўртмалар ҳосил бўлади. Шу жойда томирлар ёрилиб, кон оқади. Агар бу асорат да-

ларнинг ногиронлиги ва ўлимига асосий сабаб бўлмоқда. Диабетик нефропатия инсулинга муҳтож қандли диабетнинг 1-турида 40-50 фоиз, 2-турида 15-30 фоизгача учрайди.

Диабетик нефропатия 5 босқичга эга бўлиб, унинг охирги даври уремия билан тугайди ва ўлимга олиб келади.

Диабетик макроангипатия – йирик калибрли томирларнинг шикастланishi. Қандли диабетда атеросклероз тез ривожланади. Натижада, юракнинг ишемик касаллиги (стенокардия, миокард инфаркт, инсульт) кучли ривожланади ва bemor оғир ахволга тушиб қолиши хеч гап эмас. Диабетга оид ангиопатияни даволашнинг самарали, ўзига хос воситалари йўқлиги сабабли унинг олдини олиш жуда қийин.

Диабетик тўпик синдроми. У мукаммал анатом-функционал ўзгариш комплекси бўлиб, қандли диабетга чалинган bemorларнинг 30-80 фоизида учрайди. Бундай bemorларда ампутация, яъни оёқ ёки кўлни кесиб ташлаш операцияси бошқа bemorларга қараганда 15 марта кўп қилинади. Бир қатор муаллифларнинг маълумотига караганда оёқ ампутациясининг 50-70 фоизи қандли диабет bemorлariiga тўғри келади. 1993 йили

Россияда қандли диабет bemorлariidan 12 минг нафари ампутация қилинган.

Диабетик тўпик синдроми ривожланиши патогенезида учта асосий омил рол ўйнайди: нейропатия, оёқ артерияларининг шикастланиши – инфекция.

Охири омил кўпинча аввалгиларига кўшимча ҳолда кузатилади. Нера ўзгаришлари ва периферик қон алмашинуви бузилишига қараб диабетик тўпик синдромининг 2 та асосий клиник шакли бор: нейропатик ва ишемик.

Қандли диабет билан 1/5 кисми углеводлар алмашинувини тартибга солиш учун инсулин билан даволанишга мажбур.

Қандли диабет билан оғриган, лекин одатга кўра ширинликсиз туралар шакар ўрнини босувчи маҳсулотларни истеъмол қилса бўлади. Мамлакатимизда кенг тарқалган сорбит, ксилит, сукрозит, цукли, сластилин ва фруктоза шакар ўрнини босувчи маҳсулот хисобланади.

Касалликни инсулин билан даволаш

Қандли диабет касали бор bemorларнинг тахминан 1/5 кисми углеводлар алмашинувини тартибга солиш учун инсулин билан даволанишга мажбур.

Соғлом киши овқатлангандан сўнг ошқозон ости беzi зудлик билан қонга инсулин чиқара бошлади. Конда шакар миқдори ортиб кетганда ошқозон ости беzi бу ҳақда сигнал олади ва шунга мос тарзда ишлай бошлади. Диабет билан оғриган bemorлар танасига инсулин тери остига юборилади ва у астасекин қонга кўшилади.

Инсулин дориларининг турлари кўп (актропид, акт-

рофан, протофан, микстард, хумулин), уларнинг қайсисини кўллашни эндокринолог врач белгилаб беради.

Диабетнинг 1-турига чалинган кўп bemorларда «инсулинга ўтмайман», «ўрганиб қолар экан», «зарари кўп» қабилидаги нотўғри фикр кенг тарқалган.

Диабетнинг 2-турида кўлланадиган қатор таблеткалар мавжуд (глибенкламид, оранил, амарил, манинил, глюренорм, диабетон). Шакар миқдорини камайтирувчи перорал дорилар билан даволаш қандли диабет касаллигининг 2-турида кўлланади. Бу дорилар иккита асосий гурухга ажратилади: супфанилмочевина ва бигуанид. Факат эндокринолог врач тавсияси бўйича берилади.

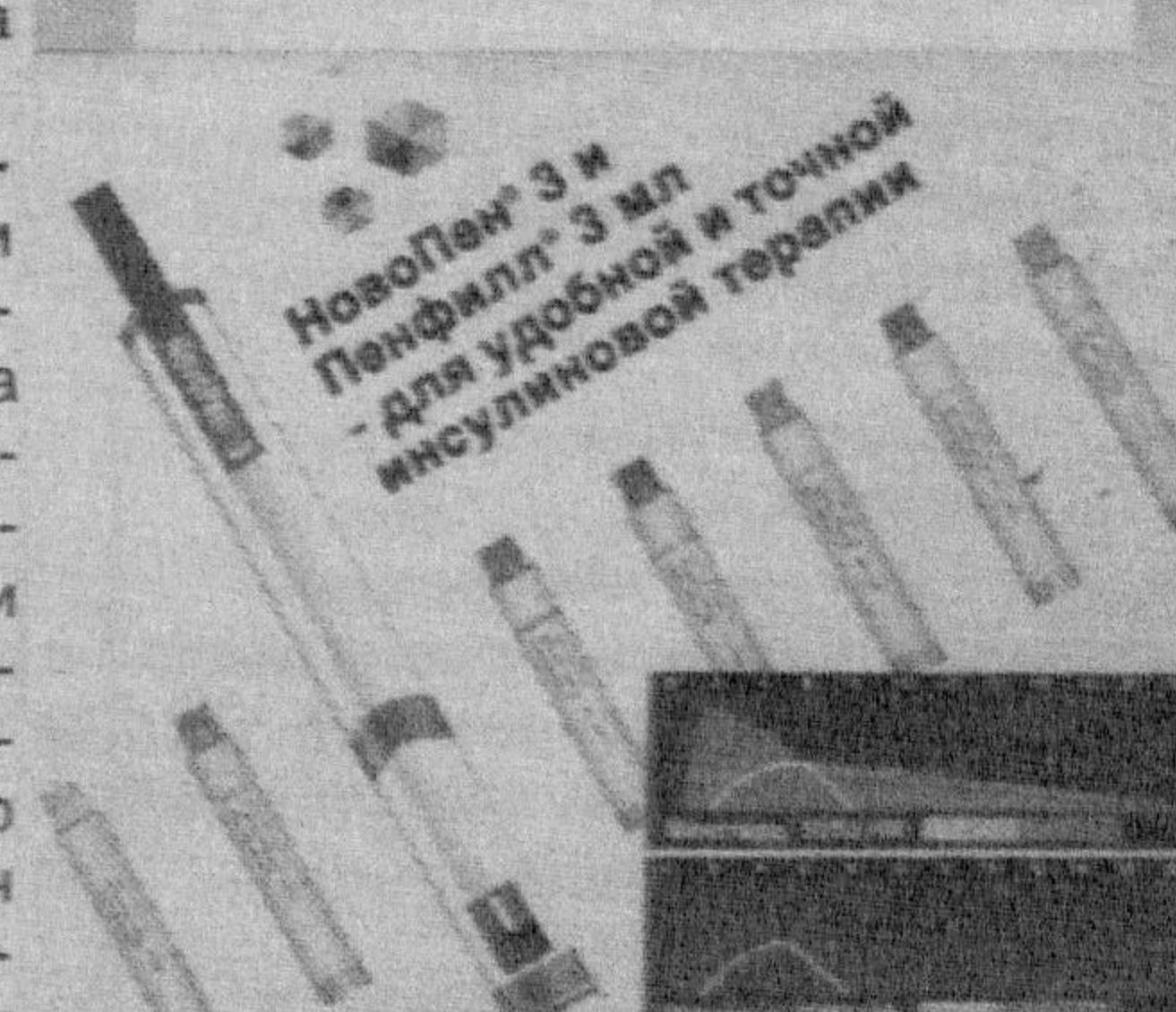
Лекин кўп bemorлар врач тавсиясига риоя қилмайди ва гоҳида конда глюкоза миқдори ошиб кетгандагина 3-4 кун дори ичади. Бу унга кейинчалик кимматга тушади. Юкорида ёритилган асоратлар кучаяди ва bemorда кўрлик, жигар циррози, бўйрак етишмовчилиги, бепушлик, корасон хуружи ни лайди қилади, булар эса ўлимга олиб келади.

Шунинг учун bemor ўз касаллиги тўғрисидаги етарилида даражада билимга эга бўлиши керак. Ҳамиша ёдда тутинг: ҳаётингиз қанчалик узоқ ва чиройли, баҳсли кешиши сизнинг ўз саломатлигингиз ҳақида қанчалик узоқ ва сабоб билан замонлардан ўзини тийиши керак.

Қандли диабети бор bemorларни даволаш

Касалликни даволашда пархез, кондаги глюкоза миқдорини туширувчи препаратлар, яъни 1-турда инсулин, 2-турда таблеткалар катта аҳамиятга эга. Пархезда bemor ширинликлар, оқон, ширин мевалар, оқундан тайёрланган хамирли таомлардан ўзини тийиши керак.

Тоҳир ИБРОХИМОВ,
тиббиёт фанлари
доктори, профессор

**НовоПен 3 и
Пенфил-3 мл
– для удобной и точной
инсулиновой терапии**

❖ Ифтихор

Пекиндаги олимпия ўйинлари тугаси билан Президентимизнинг Лондон-2012 олимпиадасига пухта тайёргарлик кўриш ҳақидаги фармони зълон қилинди. 2009 йил 5 январда эса фармон ижросига оид Президент қарори ҳам чикди.

Спорт миллатни үлуглайди

Айни пайтда ҳар бир терма жамоа мураббийлари, федерация раҳбарлари янги олимпиадага тайёргарлик циклини ишлаб чиқмоқда. 2010 йили Хитойнинг Гуанчжоу шахрида ўтадиган Осиё ўйинларига пухта хозирлик кўриш Лондон олимпиадасига тайёргарликнинг ажралмас босқичидир. Чунки айнан Осиё ўйинларида ўзини кўрсатган спортчиларимиз Лондонга борувчилар рўйхатига ҳам кириши мумкин.

Юқоридаги фармон ва қарор, олиб борилаётган ишлар Ўзбекистонда олимпия спорт турларига давлат эътибори кучлилигини кўрсатади. Юртимизда спортнинг бошқа турлари ривожи қандай?

Ушбу савол билан 2008 йил энг яхши республика олий спорт маҳорати мактаби деб топилган Яккакамякка кураш турлари бўйича РОСММ директори ўринбосари Азамат Али Қаландаровга мурожаат қилдик.

— Ўзбекистонда спортнинг барча турлари ривожи учун кент йўл очиб берилган, — деде таъкидлади А. Қаландаров.

— Ҳар бир спорт тури бўйича йиллик режага киритилган мусобакалар ўтказиласяпти, терма жамоаларимиз ҳалқаро майдонларда мамлакат шарафини химоя қилмоқда. Масалан, ўтган йили самбо бўйича Тошкент шахрида ўсминалар, ёшлар, қизлар ва катталар ўртасида Осиё чемпионати ўтди. Унда китъанинг 28 та давлатидан спортчилар иштирок этиши ушбу чемпионатгача кузатилмаган эди. Бахсларда Роман Шокиров устозлигидаги ўсминалар, Фахриддин Пўлатов мураббийлигидаги ёшлар ҳамда Рафсан Аҳмаджонов шогирдлари бўлмиш миллый терма жамоамиз спортчилари кўплаб медалларга эга бўлди.

2008 йил 9 — 12-октябр кунлари пойтахтимиздаги «Жар» спорт мажмусасида ташкил этилган ўсминалар ва ёшлар ҳамда қизлар ўртасидаги жаҳон чемпионатида 67 давлат самбочилари қатнашиди. Якунда термамиз умумжамоа ҳисобида Россия ва Грузиядан кейин учини ўринни эгаллади.

Ноябр ойида эса Санкт-Петербургда самбо бўйича катталар ўртасида жаҳон чемпионати бўлиб, унда Дамир Муҳидов ва Элдор Фуломов кумуш, Озод Пардаев, Акром Эшов, Зариф Расулов бронза медалини кўлга кириди.

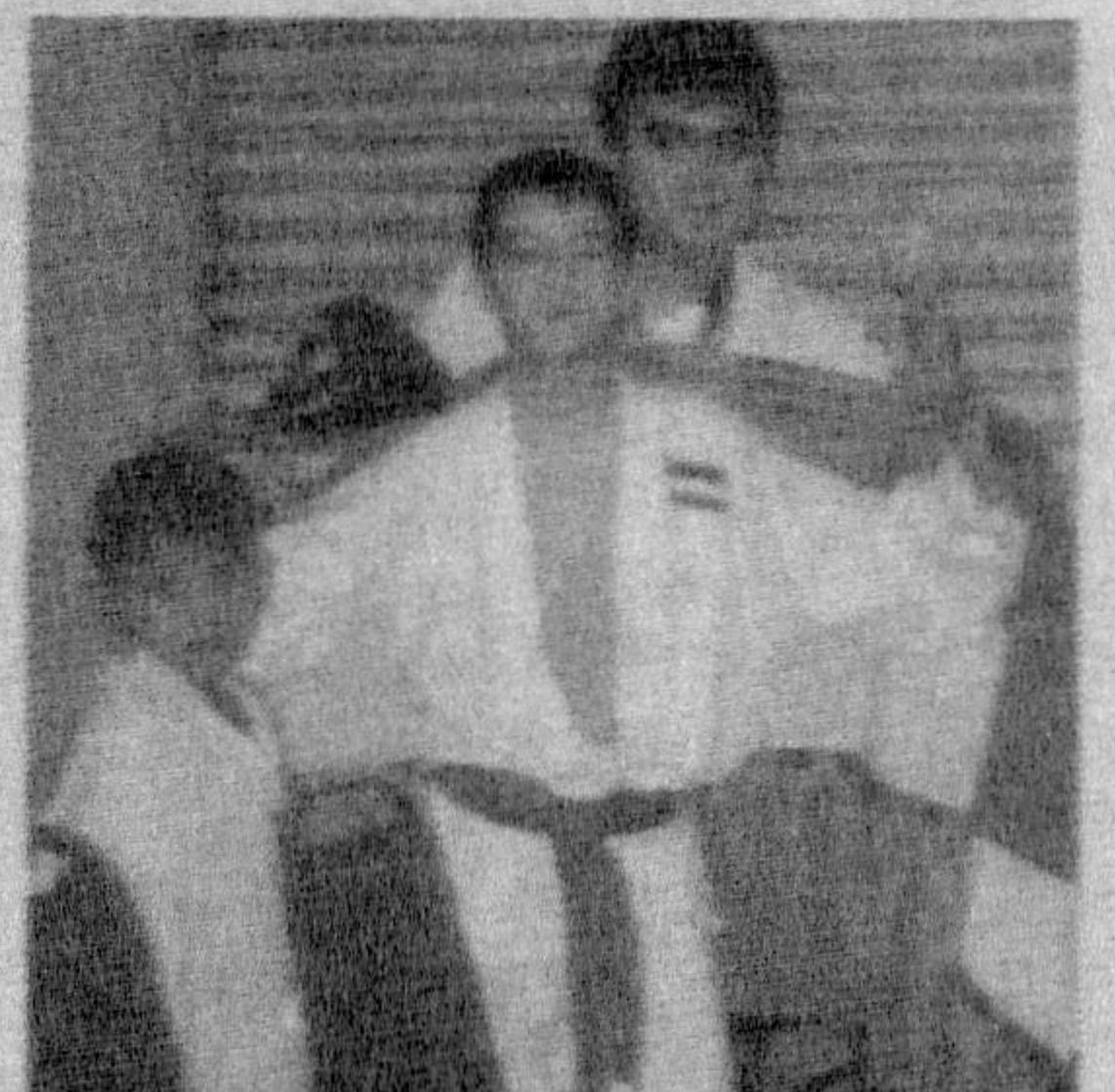
2008 йил миллый курашимиз ривожи учун ҳам муҳим ақамият касб этди. Республика чемпионати юқори савида ташкил этилди. Мурод Дўсимбетов бош мураббийлик килаётган ёшлар терма жамоамиз Туркиядаги жаҳон чемпионатида барча ракибларга кураш ватани полвонлари нималарга қодир эканлигини намойиш килишди. Йигитларимиз Яҳё Имомов, Баҳодир Фаниев ва Ширин Шариповлар жаҳон чемпиони бўлдилар.

Шунингдек, катталар жамоаси Эронда ташкил этилган китъа чемпионатидан зафар билан қайтиди.

Шавкат Мирзакулов бош мураббийлигидаги белбоғли кураш терма жамоаси эса Тогода ўтган жаҳон чемпионатида муввафқиятли иштирок этди. Москвада ўтган ёшлар ўртасидаги жаҳон биринчилигига Ақмал Нурматов олтин медалга эришиди. Соғиндор бўлган курашчиларимиз ҳам анча.

Тошкентда шотокан-караратдо бўйича биринчи Осиё чемпионати ўтиб, унда Ўзбекистон каратэ миллий Федерацияясининг аёллар жамоаси муввафқиятли қатнашиди.

Бу йил ёлиқ спорт иншоотларида навбатдаги Осиё ўйинлари, китъа чемпионатлари ўтказилади. Ўзбек спортчилари яна ҳалқаро ареналардаги ютуқлари билан ҳалқимизни хушнуд этиди деб ишонаман.

❖ Футбол

Кумуш қишида

КУМУШ НАТИЖА

Қатар пойтахти Доха шахрида ўтган анъанавий «Дастлик» ҳалқаро турнирида Ўзбекистон ёшлар терма жамоаси иккинчи ўринни эгаллади. Аҳмад Убайдуллаев шогирдлари финалда сурялик тенгдошларига 0:1 ҳисобида ютқазиб кўиди.

Таъкидлаш лозимиз, бир йил аввал мазкур мусобакада ёшлар терма жамоамиз учинчи ўрин билан чекланганди.

Қардошлар дуранги

«Пахтакор» МДХ ва Болтиқбўй мамлакатлари чемпионлари кубогининг гурӯх босқичидаги учинчи турда Козофистон чемпиони «Актобе»га қарши 1:1 ҳисобида дуранг ўйнади.

Ҳисоб тошкентликлар томонидан очилди. Шавкат Муялложоновнинг тўп узатишидан кейин Ихроуме Уче Сиделников дарвозасини ишғол қилди — 1:0.

Биринчи бўйим сўнгидаги эса Тлешев жарима зарбаси билан пахтакорчиларин жазолади — 1:1.

Гурӯхнинг иккинчи учрашувида Россия чемпиони «Рубин» Арманистаннинг «Аракат» жамоаси устидан 3:2 ҳисобида ғалабага эришиди.

Аршавин «Арсенал»да

Отаси рози

Шу кунларда барчанинг эътиборини торгтан трансфер амалга ошадиган кўринали. Англияниг «Манчестер Сити» клуби Италияниг «Милан» жамоасига футбол тарихидаги энг йирик суммарни таклиф қилмоқда: 107 млн. фунт-стерлинг!

ТРАНСФЕР

Россия терма жамоасининг «ЕвроП-2008»даги ажойиб ўйинлари туфайли бир қатор рус футbolчилари гаҳидорлар кўпайганидан хабарингиз бор.

Шу кунларда «Зенит» аъзоси Андрей Аршавиннинг «Арсенал» (Лондон) жамоасига ўтиши деярли аниқ бўлди. Лондонликлар футбольчини 17 млн. фунт-стерлинг эвазига сотиб олишга розилик билдириди.

Яна бир питерлик ҷарм тўп устаси Павел Погребнякка эса Германияниг «Хоффенхайм» клуби жиддий қизиқаяпти.

У энди мураббий

Ўзбекистон миллий терма жамоасининг собиқ химоячиси Владимир Маминов Россия премер-лигасидаги сўнгги мавсумини ўтказгиз, футbolchilik faoliyatini расман якунлаганини ўзлон қилди. Ҳозир унинг «Локомотив» (Москва) клуби бош мураббий Рашид Рахимовга ёрдам бериши мумкинлиги ҳақида гапирилмоқда.

«Энди мураббийликка ўқимоқчиман ва шу мақсадда Москвадаги мураббийлар олий мактабига ҳужжат топшириши кўзлаяпман», — деди тажрибали футbolchi.

Сафар олдидан

ЎФФ мажлислар залида Ўзбекистон миллий терма жамоаси бош мураббий Миржалол Косимов ва «Бунёдкор» сардори Сервер Жепаров иштирокида матбуот анжумани бўлиб ўтди.

— Миржалол ака, айтингчи, 28 январ куни БАА билан бўладиган 2009 йилдаги илк расмий учрашувда факатгина шу ўзлон юлиниганд 23 футболчи орасидан ўйинчиларни танлаб оласизми ёки унгача яна ўзгаришлар бўладими?

— Таркибдан факаттинга битта легионер — Эроннинг «Пас» жамоаси хукумчisi Шахбоз Эркинов жой олган. Колган легионерларимиз эса январ ойидан бошлаб ўз клубларида шуғуллана бошлашиди. Шу боис уларни безовта қилиш тўғри бўлмайди. Шуларни инобатга олиб, асосан, ички чемпионатимизда тўл сураётган йигитлардан иборат таркиб билан БААга боришни режалаштиридик. 11 феврал куни Бахрайн термасига қарши ўйин олдидан ўтказиладиган йигинга барча легионерларимиз ташриф бўюришиди.

— Шаржада ташкил этилган ўртоқлик учрашувлари хусусида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Деярли иккى хафта давом этадиган йигин чорига 4 та ўйин-ташриф бўюришиди.

да майдонга тушамиз. 28 январ куни БАА термаси билан бўладиган 2011 йилги Осиё чемпионати саралаш босқичи доирасидаги баҳс сўзсиз энг муҳими саналади. Шунингдек, 24 январда Россиянинг «Зенит» клуби ҳамда 1 февралда Озарбайжон терма жамоасига карши майдонга тушимиз аниқ бўлган.

Шу ойнинг 30-санасида Прага-нинг «Славия» клуби билан бўладиган ўйин эса хозирча сўроқ остида турибди. Бу масалани у ерга боргач ҳал қиласиз.

— Марказий химоячи муаммо бўлиб турган бир пайтда Асрор Аликуловни захира футbolchilisi сифатида қайд этдингиз. Бунинг сабаби нимада ва марказда Анзор Исмоиловга шерик бўлиши учун кимнинг имкониятини юқори баҳолайсиз?

— Ҳеч кимга сир эмас, ҳозир терма жамоани ёшартириш устида иш олиб бораётган мавзумни ҳамда имкон қадар истедодли ёшларни таркибга жалб килаяпмиз. Бунинг сабаби ҳам шу билан боргича.

химояда Анзурга ким шерик бўла олади?» деган саволингизга ёшлар терма жамоаси аъзоси Ислом Тўхтахўжаевни кўрсатган бўлардим.

— Сервер, Осиёнинг энг яхши ўйинчиси деб топилганингиздан сўнг бир ой муддатга Лондоннинг «Челси» клубига малака ошириш учун боришинизгиз ҳақида кўп гапирилганди. Бу сафар қачон амалга ошади?

— Истаган пайтда боришим мумкин. Факат бунинг учун менда вақт топилмайти. Гоҳ терма жамоа йигинида, гоҳ клуб билан машгулотларда бўляяпман. Лекин бўш вақт бўлди дегунча, албатта, Лондонга боришини хоҳлардим.

Сахифани Акмал АБДИЕВ тайёрлади

Буш Вашингтондан кетди

«Frans Presse» ахборот агентлигининг маълум қилишича, АҚШнинг собиқ президенти Жорж Буш 20 январ куни мамлакатнинг 44-президенти Барак Обаманинг президентлик қасамёди маросимидан сўнг ҳарбий вертолётда Вашингтонни тарк этди.

Вертолёт Буш ва унинг хотинини Мэриленд штатида жойлашган ҳарбий ҳаво кучлари базасига элтиб кўйган. У ердан эса эр-хотин Техас штатига самолётда учуб кетишиди.

Вертолёт трапига собиқ президентни Барак Обама турмуш ўртоғи билан, шунингдек янги вице-президент Жо Байден кузатиб кўйишиди.

Эслатиб ўтамиз, президентликка тайинланниш маросимида икки миллионга яқин одам қатнашган. АҚШнинг янги президенти ўз нутқида мамлакат аҳолисини иқтисодий муаммоларни ечиш учун бирлашишга чақириди.

Судянинг машинасидаги жасад

Украинанинг Киев вилоятига қарашли Подлески посёлкасида 20 январ куни эрталаб «Nissan» русумли автомашинадан шахси номалум жасад топилган. Бу хақда «РБК-Украина» хабар беради.

Аниқланишича, мазкур автомашина мамлакат Олий хўжалик суди раиси Сергей Демченконинг номига расмийлаштирилган. Махаллий хукуқ-тартибот органларининг хабар беришича, айни пайтда ёнгин хавфсизлиги ходимларидан иборат эксперплар гурухи автомашина ёнишининг сабаблари хамда унинг ўринидидаги жасаднинг шахсии аниқлашга ҳаракат қилмоқда.

Маошлар қисқартирилди

Литва парламенти депутатлар ва ҳукumat аъзоларининг машини камайтириш ҳакидаги таклифни маъқуллади. «Delfi.lt» агентлиги шу ҳақда хабар беради.

Сейм қарорига кўра, парламент аъзоларининг машини таҳминан 15 фоизга қисқаради. Шу чоққача депутатлар 8,2 минг лит (3050 доллар)дан маош олган бўлса, эндилиқда бу кўрсаткич 7000 литни (2600 доллар) ташкил этади.

Сейм спикери Арунас Валинскас эса маошларни тенг ярмига қисқартиришни таклиф этди. Бирор бу таклиф инобатта олиннамида.

Вазирларнинг ойлик маошлари 13,3 минг литдан (таҳминан 5000 доллар) 10,1 минг литгача (3800 доллар) камайтирилади. Ҳаммаси бўлиб маошларни қисқартириш эвазига 2,2 миллион лит (820 минг доллар) иқтисод қилиниши кўзда тутилмоқда.

Галилей шубҳа остида

Италиялик олимлар Галилео Галилейнинг түфма касаллиги туфайли кўриш қобилияти суст бўлганини исботлашмоқчи. Уларнинг фикрича, айнан шу нуқсон унинг астрономия соҳасидаги кашфиётларига салбий таъсир қилган.

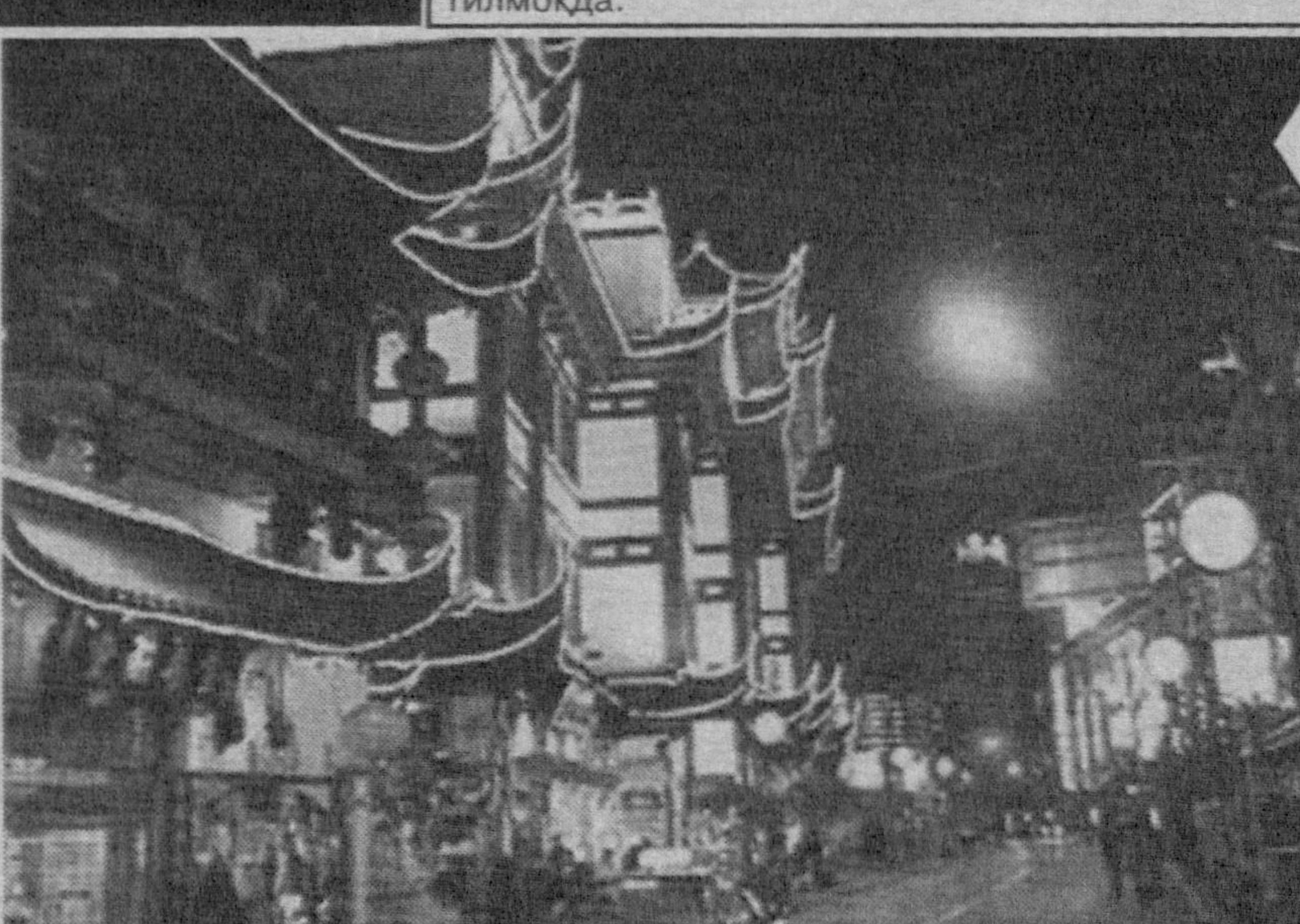
Мазкур фаразни исботлаш учун Флоренция фан тарихи институти олимлари Галилейнинг Сан-Кроче ибодатхонасидаги қабрни очиб, ДНК текшируви ўтказишмоқчи.

«Агар ДНК текшируви Галилейнинг түфма касаллик туфайли кўриш қобилияти суст бўлганини тасдиқласа, унинг нима сабабдан Сатурн сайёрасининг ҳалқасини кўрмаганлигига аниқлик киритилади», — дейди институту раҳбари Паоло Галуззи.

1610 йилда Галилей Сатурни илк бор телескоп орқали кузатишга мұваффақ бўлган. Ўшанда олим сайёра атрофиди иккита дод борлигини аниқлаб, улар Сатурннинг йўлдошлари бўлиши мумкин деган фикри билдирган. 1655 йилда эса Христиан Гюйгенс мазкур доғлар Сатурннинг ҳалқаси эканлигини исботлаган.

Шу чоққача Галилейнинг Сатурн ҳалқасини кўрмаганлиги у ихтиро қилган телескопининг кучсиз бўлганилиги билан изоҳлаб келинади. Бирор италиялик олимлар бунга унинг кўриш қобилияти сустлиги ҳам сабаб бўлганилиги ҳақидаги даъво билан чиқишишмоқда. Маълумки, умринг сўнгги кунларида Галилей кўр бўлиб колган.

ДНК текшируви ва қабрни очишига рухсатнома учун олимларга 300 минг евро керак бўлади. Колганини эса вақт кўрсатади.

Танганинг иккинчи томони

Хитойнинг Цзянсу вилояти раҳбарияти Сюйчжоу шаҳри аҳолисига интернет орқали кишиларнинг шахсий ҳаётини муҳокама этишини тақиқлаб кўйди. Шунга оид карор жорий йилнинг июн ойидан бошлаб кучга киради.

Маъмуриятнинг бундай қарорга келишига интернетда маҳаллий амалдорлардан бирининг сурати пайдо бўлиши сабаб бўлди. Унда амалдор кўлида 14,5 минг долларлик соат тақиб, кутиси 20 доллар туродиган сигарет чекиб турган ҳолда тасвирланган.

Мазкур суратнинг эълон қилиниши интернетдан фойдаланувчиларнинг норозилигига сабаб бўлди. Негаки, амалдорнинг машини унча катта эмас экан. Шу боис амалдорга нисбатан коррупцияга оид айловлар ёғилди. Бир ой аввал эса уни ишдан олишган.

Маъмуриятнинг қарорига келсак, у кучга киргач, интернетдаги бундай чиқишилар жазоланади. Уларни сайтга жойлаштирганлар эса 850 доллар микдорида жаримага тортилади ва ярим йил мобайнинда интернетдан фойдаланиш ҳукуқидан маҳрум этилади.

Ажали етган ўлади

«Анапова» агентлигининг хабар беришича, германиялик 41 ёшли киши поезд остига йиқилиб, омон қолган. Воеа мамлакат шарқидаги Бранд шаҳрида рўй берган. Маълумотларга кўра, Йенс Мауэр шу даража маст эдики, темирийл станциясининг нариги томонига ўтаётib релслар ўртасида йиқилиб тушгач, ўрнидан турга олмаган. Айни шу пайтда бекатга поезд яқинлашаётган эди.

Мауэрга зудлик билан тибиёт хонасида ёрдам кўрсатилди. Унинг бир неча жойи тилинганини хисобга олмаса, жиддий жароҳати йўқ экан.

Полициячи аёллар

Швеция миллӣ полиция академиясининг 39 йиллик тарихи мобайнида илк бўлишга аёллар эркакларга нисбатан кўп қабул қилинди.

Стокголмдаги ўкув биносига 77 нафар эркак ва 81 нафар аёл ташриф буюрди. Машгуотлар шу йилнинг март ойидан бошланади. «Аёлларнинг кўпроқ полициячи бўлиш ниятида келишаётгани кувонарли ҳол», — дейди академия директори.

Швеция гендер тенглик бўйича тараққий этган давлатлардан бирини хисобланади. Шундай бўлса-да, сўнгги вақтгача полиция идораларида эркаклар сони аёлларга қараганда кўпчиликни ташкил этарди.

Маҳбуслар учун маҳсус

Буюкбритания ҳукумати маҳбуслар учун радиостанция очишни режалаштиромоқда. Бу хақда «The Telegraph» агентлиги хабар таркатди.

Тахминларга кўра, мазкур станция суткасига 12 соат мобайнинда Англия ва Ўзлодаги 140 та қамоқонага хизмат қиласи. Радиоэширишлар кўнгилочар дастурлар хамда маҳбуслардан олинган ёки уларга аталган хабарлардан иборат бўллади. Хисоб-китобларга кўра, станцияни ишга тушириш учун икки миллион фунт-стерлинг маблағ кетади. Мазкур маблағ давлат бюджети ёки хомий ташкилотлардан олинниши мумкин.

Бирор ҳукуматнинг айрим аъзоларига бу режа маъқул тушмаялти. Уларнинг фикрича, маблағи бекорга сарфламай, уни маҳбусларнинг яшаш шароитини яхшилашга ишлатган маъқул.

Интернет хабарлари асосида
Ж.ШАРОФБОЕВ тайёрлади

